

สมุนไพรใกล้บ้าน

กลุ่มส่งเสริมการผลิตสมุนไพร
กรมส่งเสริมการเกษตร โทร. (02) 579-9547

สรรพคุณและการใช้ประโยชน์ จากสมุนไพรกวาวเครือขาว

ในฉบับที่ผ่านมา ได้กล่าวแนะนำถึงความเป็นไปได้ในการปลูกกวาวเครือขาวเชิงการค้าแทนการขุดจากป่าหลายท่านอาจสงสัยว่าปลูกไปแล้วจะเอาไปใช้ประโยชน์อย่างไร เป็นผลิตภัณฑ์อะไรบ้าง ปลอดภัยหรือไม่ ใครจะใช้ได้บ้าง ฯลฯ ดังนั้น จึงได้รวบรวมข้อมูลของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมาแนะนำ ดังนี้

สรรพคุณตามตำราแพทย์แผนไทย

หัวกวาวเครือ จากตำราของหลวงอนุสารสุนทร ระบุขนาดรับประทานของหัวกวาวเครือขาวว่า ให้ปั้นกินวันละ 1 เม็ด ขนาดเท่าเม็ดพริกไทย โดยมีสรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะ ใช้ได้ทั้งชายหญิงผู้สูงอายุ ตำราระบุว่าคนหนุ่มสาวห้ามรับประทาน (หัวกวาวที่เต่งตึงกลับมีน้ำมีนวล ช่วยเสริมหน้าอก ทำให้เส้นผมที่หงอกกลับดำ และเพิ่มเส้นผม แก้โรคตาฟาง ต้อกระจก ทำให้ความจำดี ทำให้มีพลัง การเคลื่อนไหวเดินเหินคล่องแคล่ว ช่วยบำรุงโลหิต ช่วยเท้าน้ำนม นอนหลับ

สารสำคัญและการควบคุมคุณภาพ

สารสำคัญมี Phytoestrogens ซึ่งเป็นฮอร์โมนเพศหญิงที่ได้รับจากพืช

- ที่มีฤทธิ์แรง ได้แก่ miroestrol และ deoxymiroestrol

- ที่มีฤทธิ์อ่อนพวก isoflavones เช่น puerarin, diadzein, genistein, genistin, daidzin, mirificin และ kwakhurin

มาตรฐาน

ยังไม่มีมาตรฐานวัตถุชีวเภสัชภัณฑ์การผลิตเป็นยาของประเทศ ขณะนี้ใช้วิธีควบคุมคุณภาพ โดยใช้ isoflavones เป็น marker หรือใช้วิธีเทียบกับ estrogen เช่น Premarin ยังไม่สามารถแยกสาร miroestrol หรือ deoxymiroestrol ได้ในปริมาณที่เพียงพอที่จะนำมาใช้เป็น marker

ปัจจุบันคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ให้กวาวเครือขาวและกวาวเครือแดงสามารถจดทะเบียนเป็นตำรับยาแผนโบราณเป็นยาสามัญประจำบ้าน มีสรรพคุณในการบำรุงร่างกาย การใช้ภายนอกอย่างเช่น ในลักษณะเครื่องสำอาง จัดเป็นเครื่องสำอางทั่วไป ไม่มีข้อห้ามห้ามจาก อย. แต่ขึ้นกับวิจารณ์ของผู้นี้เป็นสำคัญ

ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ฤทธิ์คล้ายฮอร์โมนเพศหญิง (estrogen)

คุมกำเนิด ยับยั้งการตกไข่

ทำให้ทรอกขยาย น้ำหนักมดลูกเพิ่ม

ทำให้สัตว์ทดลองชนิดเป็นมันขึ้น

ในสัตว์ทดลองที่ให้นมลูก จะยับยั้งการหลั่งน้ำนม

ลดความต้องการทางเพศของสัตว์ทดลองเพศผู้ ลดการสร้างเชื้อตัวผู้

การวิจัยทางคลินิก

ลดอาการร้อนวูบวาบ (vasomotor) ในสตรีวัยทองได้ค่อนข้างดี มีฤทธิ์ข้างเคียงในผู้ป่วยบางรายเป็นโลหิตจาง เต้านมคัดตึง

ข้อควรระวัง ห้ามรับประทานเกินกว่าขนาดที่ให้ใช้

ข้อห้ามใช้

ตามตำราของหลวงอนุสารสุนทร ห้ามไม่ให้คนหนุ่มสาวรับประทานกวาวเครือขาว ซึ่งจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน ข้อห้ามนี้ถือเป็นภูมิปัญญาที่ชาญฉลาดของคนโบราณ เนื่องจากกวาวเครือขาวมีฤทธิ์ฮอร์โมนเพศหญิงที่ค่อนข้างแรง หากหนุ่มสาวรับประทานจะรบกวนระบบฮอร์โมนปกติได้

อาการข้างเคียง อาจทำให้เกิดอาการเวียนศีรษะ คลื่นไส้อาเจียน เจ็บเต้านม มีเลือดออกผิดปกติทางช่องคลอด

ข้อบ่งใช้ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องยาสามัญประจำบ้านแผนโบราณ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2542 กวาวเครือขาว จัดเป็นตัวยาทัวหนึ่งในตำรับยาบำรุงร่างกาย

สำหรับสรรพคุณในการบรรเทาอาการ

ของสตรีในวัยหมดประจำเดือนนั้น ยังต้องทำการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้มั่นใจในประสิทธิผลและความปลอดภัยก่อน

ขนาดที่ใช้ ปัจจุบันคณะกรรมการอาหารและยา กำหนดขนาดรับประทานของกวาวเครือขาวไม่เกิน 100 มิลลิกรัม ต่อวัน

ผลิตภัณฑ์

สมุนไพรกวาวเครือขาวปัจจุบันและอนาคต

ยาตำรายาแผนโบราณใช้เป็นยาอายุวัฒนะ เป็นตัวยาทัวหนึ่งในตำรับยาแผนโบราณที่อนุญาตใช้เป็นยาสามัญประจำบ้านบำรุงร่างกาย

ใช้แทนฮอร์โมนเพศหญิงในสตรีวัยทอง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร บำรุงสุขภาพในผู้สูงอายุ (ในขนาดต่ำๆ)

เครื่องสำอาง

เครื่องสำอางบำรุงผิวต่าง ๆ

เครื่องสำอาง (anti-aging)

เครื่องสำอางบำรุงทรอก

ผลิตภัณฑ์สำหรับสัตว์เศรษฐกิจ

ลดกลิ่นสาบของเนื้อสุกรเพศผู้

ลดความเครียดของสุกรทำให้ไม่เครียดอยากอาหารเพิ่มขึ้น และสามารถนำออกสู่ตลาดได้เร็วขึ้น

เพิ่มผลผลิตในไก่ไข่

ผสมอาหารในไก่เนื้อ แทนการใช้ฮอร์โมนซึ่งจะมีสารตกค้างแก่ผู้บริโภค

ในขณะที่สมุนไพรกวาวเครือได้รับความสนใจจากประชาชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกวาวเครือขาว โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สุขภาพและยาที่ต้องการการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทั้งในด้านเภสัชวิทยา พิษวิทยา การทดลองใช้ในคน และที่สำคัญคือการศึกษาเกิดพิษในระยะยาว ทั้งของสาร miroestrol สารสกัดหยาบและผงของกวาวเครือ เพื่อจะนำไปใช้ได้อย่างปลอดภัยและเพิ่มโอกาสทางการตลาดของสมุนไพรกวาวเครือให้กว้างขวางและยั่งยืน

เรียบเรียงจาก : กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. 2547. นวัตกรรมสมุนไพรไทยก้าวไกลสู่อุตสาหกรรมกระทรวงสาธารณสุข

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก 2547. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาสมุนไพรก้าวไกลสู่อุตสาหกรรม. วันที่ 1 มิถุนายน. 2547. กรุงเทพฯ